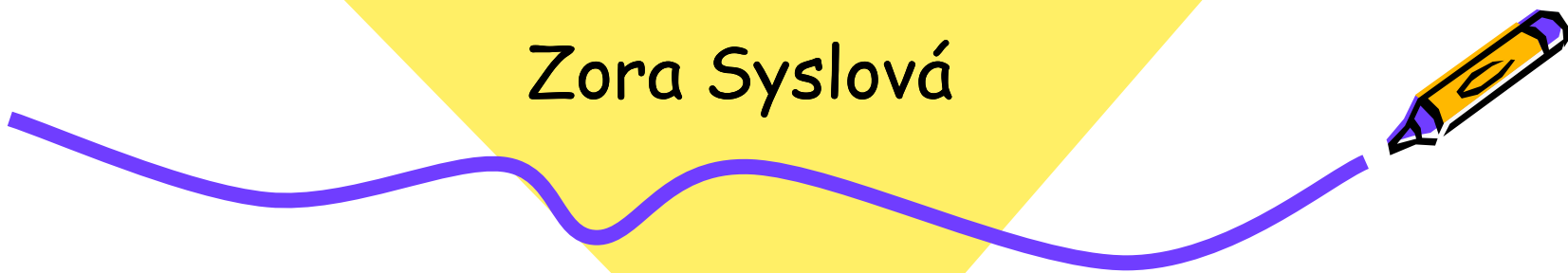

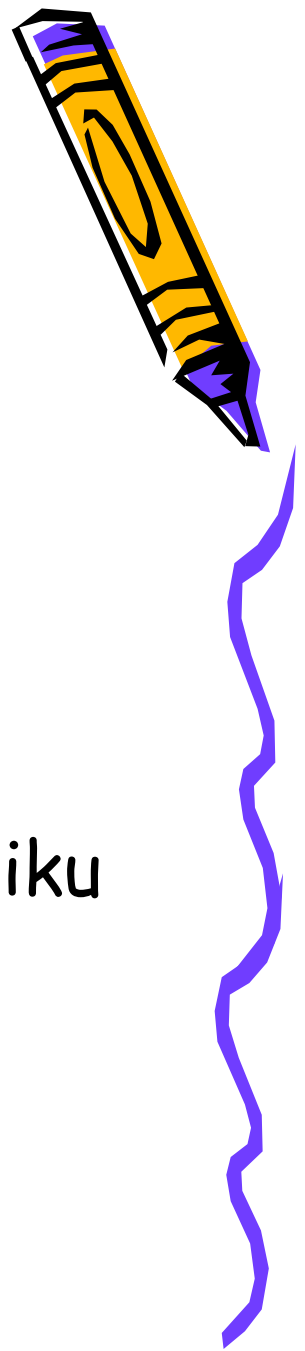
TEORIE A METODIKA HER

Zora Syslová

Obsah semináře:

1. Vymezení pojmu hra
2. Teorie hry
3. Význam a funkce hry
4. Zákonitosti hry
5. Charakteristické znaky hry
6. Využití hry pro pedagogickou diagnostiku
7. Hračka

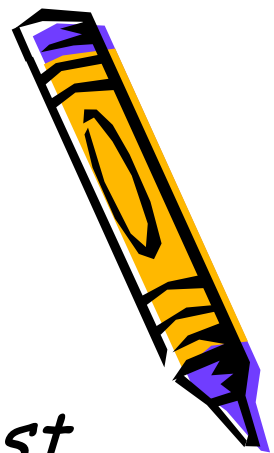
Požadavky na zápočet

- Na základě vlastní reflexe napsat stručné zamyšlení (**esej**) v rozsahu max. 2 stran textu na téma „*Moje hračka*“.
 - vybrat si jednu ze svých hraček, která byla v raném dětství nejoblíbenější a zamyslet se nad jejím smyslem. Jaký význam má hračka v raném dětství pro utváření sebepojetí dítěte? Součástí textu je i popis hračky, historický a etnografický význam a dále charakteristika osobní vazby nebo postoje k ní.

Termín odevzdání práce je do 20.12.2010

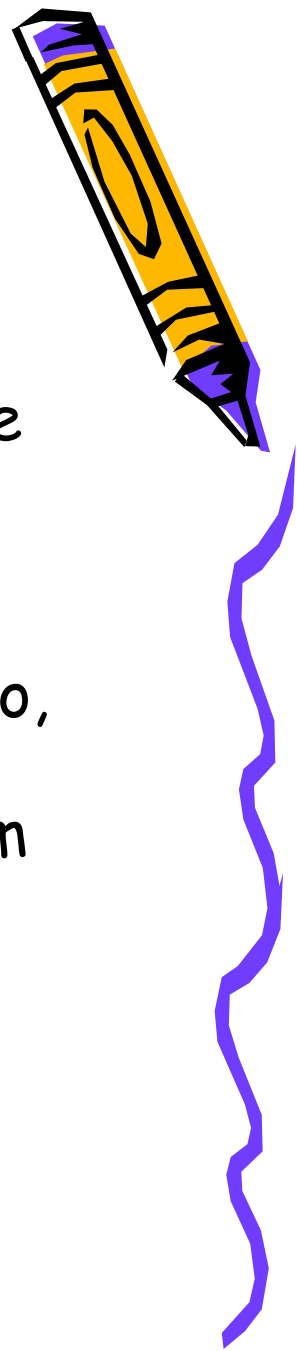

1. Vymezení pojmu hra

„Dětská hra je spontánní nevnucená činnost, která je sama sobě účelem. Hra je dětem vážnou věcí. Není jenom kratochvílí a zábavou, ale rozumovou prací a školou myšlení. Je pro děti studiem ve věku, kdy o studiu v pravém slova smyslu není ani řeči. Hrát si - znamená pro děti veseliti se ve světě vlastních výplodů a výtvorů. Ke hře je dítě vedeno pudem. Musí si hrát, jako musí jíst a spát.“

Stanislav Vrána, Brno 1946

Příhoda (1966) uvádí, že pro veškeré konání máme čtyři základní názvy:

činnost, zaměstnání, práce, hra.

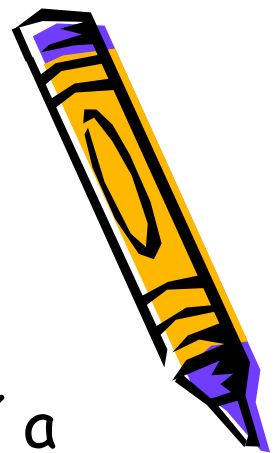
- Z těchto pojmenování je název „činnost“ nejobecnější. Vyjadřuje jakékoliv chování všeho, co žije.
- Rozdíl mezi zaměstnáním a prací vidí v časovém ohraničení. Práci charakterizuje tím, že je činností vedoucí k cíli a výsledku: ten, kdo je zaměstnán, v dané době něco dělá, ten, kdo pracuje, musí splnit nějaký úkol.

- Hru definuje jako „zábavné a obveselující zaměstnání bez vážného účelu jakožto projev pudu po činnosti“. Dále uvádí, že hra je symbolická činnost, motivovaná pocitem spontánnosti, svobody, dobrovolného rozhodnutí a samoučelnosti, takže její výsledek nevytváří užitkové statky.

Hra provází život člověka od narození až po stáří a čím věkově níže v ontogenezi jdeme, tím výrazněji vystupuje hra jako nejnápadnější projev v životě člověka.

Smysl hry v životě člověka: *„Lidská hra má v sobě něco univerzálního. Nezná hranic geografických a národních. Nezná ani hranic věkových. Je jakýmsi trvalým přívlastkem člověka. Ba možno říci, že je jedním z oněch svorníků, které spojují jednotlivá vývojová období lidského života v jeden celek. Napomáhá i tomu, že si jej jako jednotu uvědomujeme a prožíváme. Po celý život si hrajeme - a to je patrně jen dobře!“*

(Matějček)

Definice (pedagogika)

Forma činnosti, která se liší od práce i od učení. Člověk se hrou zabývá po celý život, avšak v předškolním věku má specifické postavení - je vůdčím typem činnosti. Hra má řadu aspektů: aspekt poznávací, procvičovací, emocionální, pohybový, motivační, tvořivostní, fantazijní, sociální, rekreační, diagnostický, terapeutický. Zahrnuje činnosti jednotlivce, dvojice, malé skupiny i velké skupiny. Existují hry, k jejichž provozování jsou nutné speciální pomůcky (hračky, herní pomůcky, sportovní náčiní, nástroje, přístroje). Většina her má podobu sociální interakce s explicitně formulovanými pravidly (danými dohodou aktérů nebo společenskými konvencemi). Ve hře se mnoho pozornosti věnuje jejímu průběhu (hry s převahou spolupráce, s převahou soutěžení). Výchozí situace, průběh a výsledky některých her lze formalizovat a rozhodování aktérů exaktně studovat. Těmito otázkami se zabývá speciální matematická disciplína - teorie her.

(Průcha 2008, s. 75)

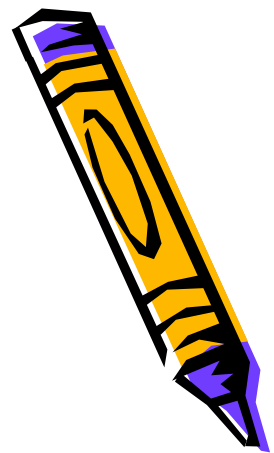

Definice (psychologická)

„Hra je jedna ze základních lidských činností: hra, učení, práce: u dítěte smyslová činnost motivovaná především prožitky, u dospělých má h. závazná pravidla, cíl nikoli pragmatický, ale ve hře samé: h. je provázena pocity napětí a radosti: pozitivní důsledky pro relaxaci, rekreaci, duš. zdraví.“

(Hartl, Hartlová, 2004)

Definice (kulturní)

„Dobrovolná činnost, která je vykonávána uvnitř pevně stanovených časových a prostorových hranic, podle dobrovolně přijatých, ale bezpodmínečně závazných pravidel, která má svůj cíl v sobě samé a je doprovázena pocitem napětí a radosti vědomím „jiného bytí“ než je „všední život“.“

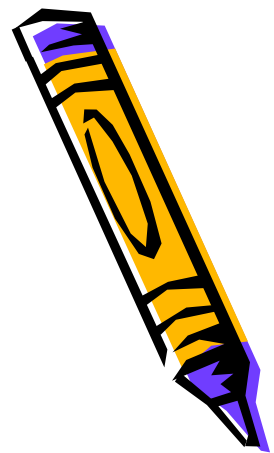
(Huizinga 1971, s.33)

SKUPINOVÁ PRÁCE

Porovnejte všechny 3 definice a
řekněte v čem se liší a co je pro ně
shodné.

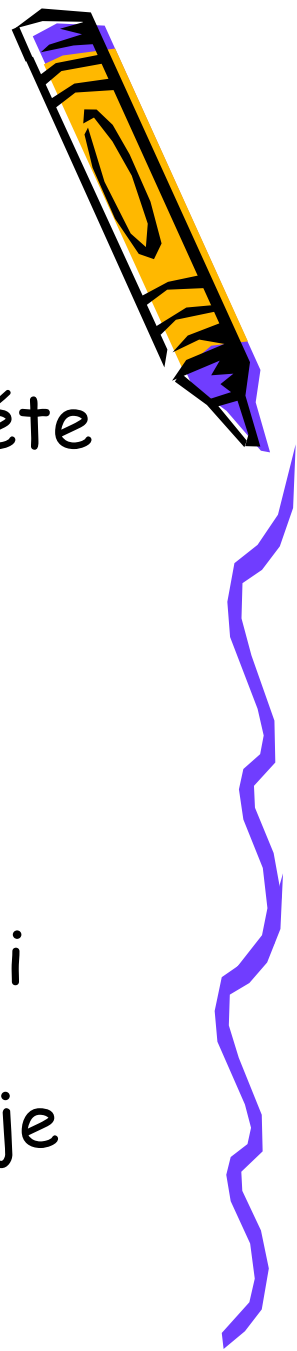

Všechny uvedené definice vychází z toho, že hra je jednou z lidských činností, k nimž dále patří učení a práce, která má nějaká pravidla a při níž jde především o její průběh, nikoli o výsledek.

V předškolním věku je to činnost dominantní se specifickým významem.

Hra jako základní činnost dítěte

- Hra je jednou ze základních potřeb dítěte (Langmeier, Krejčířová 1998) a bývá označována za potřebu **seberozvíjející** (Havlínová aj. 2000, Vančurová, 1960, Příhoda, 1966), dítě se při ní učí.
- Při hře se rozvíjí celá osobnost dítěte.
- Každé zdravé dítě si hraje denně až 9 hodin a hra je k jeho psychickému vývoji naprosto nezbytná (Opravilová, 1985).

S trochou nadsázky lze říct, že jak si hraje dítě v předškolním věku, tak se bude později učit a v dospělosti pracovat.

2. Teorie hry

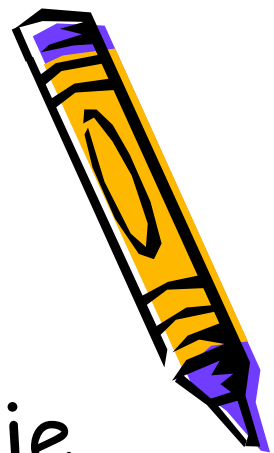
Teorie přebytečné energie. Jejím autorem je anglický filozof Herbert Spencer. Východiskem byla jeho pozorování zvířecích mlád'at, která srovnával s dětmi. Jádrem Spencerovy teorie hry je uvedení hry do souvislosti s nadbytkem energie, napodobováním a instinktivními aktivitami. Spencer přisuzuje nadbytek energie především vyšším zvířatům, která podle něho jsou efektivnější v zabezpečování uspokojování svých základních potřeb. Proto jim pak zbývá více energie i času k provádění jiných nenutných činností. Také dítě nebo mládě, o které pečují rodiče, disponuje přebytkem energie a volného času, protože je nemusí věnovat vykonávání „vážných“ životních činností.

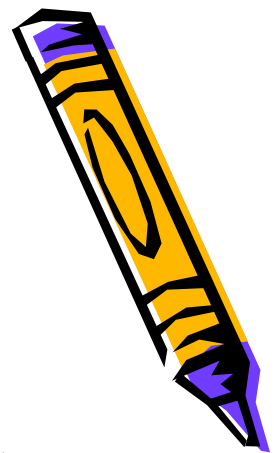
Rekapitulační teorii hry vyvodil americký profesor psychologie a pedagogiky Stanley Hall. Vycházel z Darwinovy evoluční teorie. Podle něj vlastně dítě „kopíruje“ vývoj celého lidstva. Hry jsou Hallem považovány za projev vrozených tendencí, které vedou děti k provádění hrových činností v pevném zákonitém sledu, který by měl být shodný se sledem základních fází historického vývoje lidstva.

Teorie „přípravy na život“. Autorem je německý filozof Karl Gross. Hru vymezuje srovnáváním s „vážnými“ činnostmi, které jsou u člověka reprezentovány především prací. Tvrdil, že hrou se všechna mláďata připravují na život, učí se dovednostem, které budou potřebovat v dospělosti. Podle Grosse je tedy hra protikladem vážných činností, ale zároveň plní funkci přípravy pro jejich vykonávání.

Uvádí tyto odlišující znaky hry a vážných činností:

- hra se ve srovnání s vážnými činnostmi jeví jako neúplná, chybějí v ní některé rozhodující články vážného chování (např. hrové zápasení mlád'at, při němž nedochází k vážným zraněním, sexuální hry bez kopulace apod.)
- hra je často činností s náhradními, nikoliv se skutečnými objekty (u člověka jde o symboly skutečných objektů)
- pro hru je příznačné časté mnohonásobné opakování určitého chování. Z toho lze soudit, že činnost je dítěti příjemná, že je nějak uspokojuje, a že ji proto opakuje. Tato motivace ke hře může nabýt takové intenzity, že překoná i intenzitu základních biologických potřeb, např. dítě či mládě dá přednost hře před uspokojením aktualizované potřeby jídla nebo spánku.

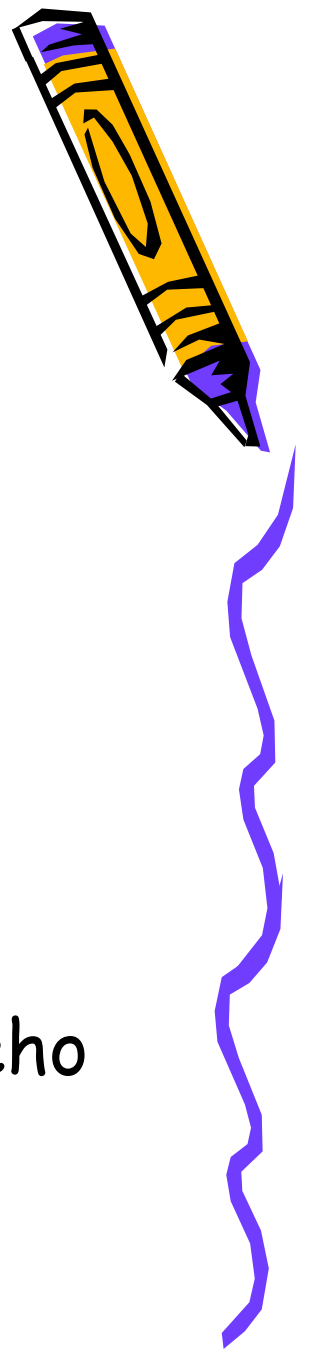

Psychoanalýza zdůraznila například význam hry jako projevu nevědomí, a tedy jako prostředku k vyrovnání s emočními konflikty na symbolické rovině a tím dala podnět k rozvoji psychoterapie hrou. Freud přisuzuje hře dvojí funkci:

- hra může být činností, do níž dítě bezprostředně nebo zprostředkovaně promítá svá přání a v níž hledá jejich náhradní uspokojení, nebo činností, do níž promítá své konflikty či jiné potíže a jejímž prostřednictvím se pokouší o jejich řešení

Hra může sloužit jako prostředek ke snižování napětí, které v dítěti vyvolalo prožití určitých událostí

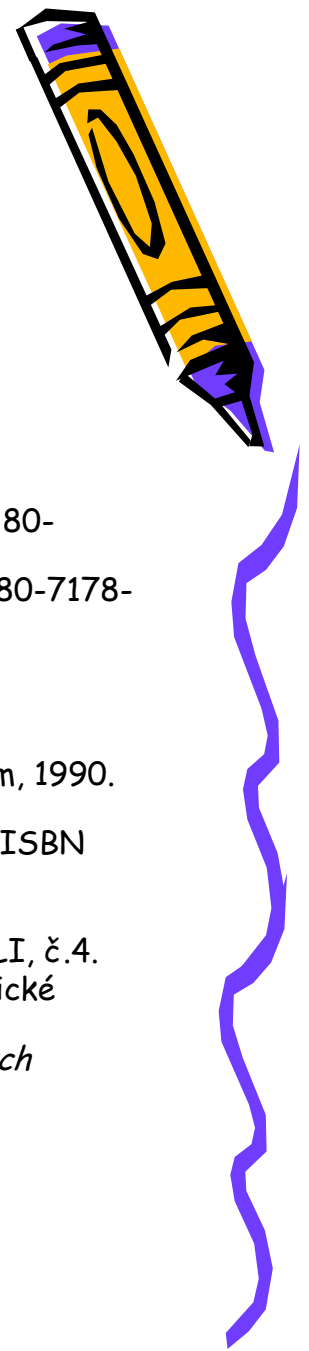
Teorie o intelektuálním vývoji dítěte a spojuje hru s procesem asimilace a akomodace.

Asimilace je proces, kterým jedinec mění zvnějšku přijímané informace

Akomodace znamená, že se naopak sám vnějšímu světu přizpůsobuje.

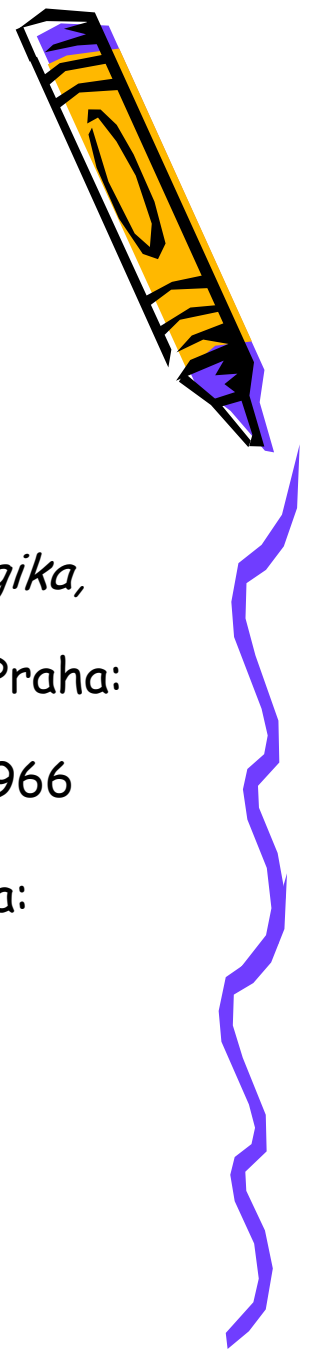
Hru považuje za asimilaci, včleňování nového zážitku mezi dřívější.

- BAKALÁŘ, E., KOPSKÝ, V. *I dospělí si mohou hrát*. Praha : Pressfoto ČTK, 1987.
- BRIERLEY, J. *7 prvních let života rozhoduje*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-109-6
- BRUCEOVÁ, T. *Předškolní výchova*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-068-5
- CAIATIOVÁ, M., DELAČOVÁ, S., MULLEROVÁ, A. *Volná hra*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-011-1
- DVOŘÁKOVÁ, H. *Pohybem a hrou rozvíjíme osobnost dítěte*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-693-4
- DUPLINSKÝ, J. Dětská hra a psychologie. *Pedagogika*, 4/2001, s. 537 - 540.
- HUIZINGA, J. *Homo ludens*. Praha: Mladá fronta, 1971.
- MILLEROVÁ, S. *Psychologie hry*. Praha : Panorama, 1978.
- JIRÁSEK, J., VANČUROVÁ, V., HAVLÍNOVÁ, M. *Hrajeme si doopravdy*. Praha: Avicenum, 1990. ISBN 80-201-0018-0
- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 1998. ISBN 80-7169-195-X
- LANGMEIER, J., MATĚJČEK, Z. *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Avicenum, 1974.
- MATĚJČEK, Z. Jaké hračky pro předškolní děti. *Předškolní výchova*, 1996/1997, ročník LI, č.4.
- MIŠURCOVÁ V., FIŠER J., FIXL V. *Hra a hračka v životě dítěte*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980.
- NĚMEC, J. *Od prožívání k požitkářství. Výchovné funkce hry a její proměny v historických kon-cepčních pedagogiky*. Brno : Pai-do, 2002, 112 s. ISBN 80-7315-006-9.

- OPRAVILOVÁ E. *Dítě si hraje a poznává svět*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1988.
- OPRAVILOVÁ E,
- OPRAVILOVÁ, E. Úskalí didaktického využití hračky. *Pedagogika*, 4/2001, s.537 - 540.
- OPRAVILOVÁ, E., GEBHARTOVÁ, V. *Zima v mateřské škole*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-268-8
- PŘÍHODA, V. *Problematika předškolní výchovy*. Praha: SPN, 1966
- SEVEROVÁ, M. *Hry v raném dětství*. Praha: Academia, 1982.
- SHAPIRO, L., E. *Emoční inteligence dítěte a její rozvoj*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-238-6
- UHLÍŘOVÁ, J. *Role hry v Komenského pedagogické koncepci*. Praha: UK, 2003. ISBN 80-7290-107-9
- ZAPLETAL, M. *Encyklopedie her*. Praha: Olympia, 1975.

